Facultade de Historia

Presentación

Presentación

A Facultade de Historia da Universidade de Vigo, sita no Campus Universitario de Ourense, oferta tres titulacións adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (EEES): un Grao e dous Posgraos.

Ademais está en proceso de extinción a titulación de Licenciatura en Historia, tamén en liña cos criterios de referencia do EEES. Xa non se imparte docencia, ainda que no curso 2015-16 pódense realizar os exames correspondentes ao 5º curso.

Xunto á habitual **modalidade presencial**, poderase optar pola modalidade semipresencial, sempre que se xustifique a imposibilidade de asistir con regularidade ás aulas; os motivos deben estar en relación con obrigas de carácter laboral, familiar, atención a persoas dependentes, actividades deportivas de alto nivel, necesidades educativas especiais. O proceso para acollerse a esta modalidade terá lugar unha vez formalizada a matricula; estudante debe cubrir un impreso coa solicitude e entregar a documentación xustificativa.

Os docentes poñerán a disposición destes estudantes o material preciso a través da plataforma de teledocencia e os medios para superar as materias do grado, en igualdade de condicións que os presenciais.

A oferta de **Posgrao** contempla dúas titulacións:

- **Mestrado semipresencial en Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio**, en colaboración coa Escola Superior de Enxeñería de Minas do campus de Vigo e a Escola Superior de Conservación-Restauración de Bens Culturais de Pontevedra.

- Mestrado Interuniversitario de Arqueoloxía e Ciencias da Antigüidade **(**USC **y** U Vigo**) coa participación do Instituto de Ciencias do Patrimonio (**Incipit**) do CSIC.** O seu programa ten unha doble orientación: profesionalizante e investigadora. Na súa primeira vertente, aspira a formar arqueólogos que poidan desenvolver a sua labr profesional neste campo nos próximos anos; na segunda, da paso ao programa de doutoramento da USC (Historia, Xeografía e Arte).

Neste documento:

- Localización
- Normativa e Lexislación
- Servizos e Infraestruturas do Centro
- Outra Información do Centro
- Calendario Académico
- Información de Interese

Información básica

O título de Grao en Xeografía e Historia proporciona ao alumno unha serie de competencias que integran un nivel de coñecementos (saber), de capacitación en habilidades e destrezas (saber facer) e o de formación en actitudes e valores (saber ser e estar). Na liña doutras titulacións recoñecidas nas universidades europeas, ao englobar contidos das disciplinas de Xeografía, Historia e Historia da arte, a oferta da nosa Facultade pode dotar ao alumno dunha serie ampla de competencias específicas.

Grao Xeografía e Historia (Plano 2014/15)

Grao Xeografía e Historia (Plano 2009/10)

Destaca o **carácter humanístico** das disciplinas cunha longa e consolidada traxectoria académica e universitaria, e a súa capacidade para coñecer a orixe e a evolución de moitas das realidades culturais do noso tempo. En conxunto ofertamos unha formación básica en contidos interdisciplinares relativos ao coñecemento da estrutura diacrónica do pasado, do coordenadas espazo-temporais, interrelacionadas coas xeográficas e artísticas.

A formación inclúe ámbitos temáticos e territoriais específicos e contidos instrumentais, a través das **prácticas** que os nosos estudantes realizan en diversas institucións e empresas. O coñecemento do noso pasado permite achegarse as ferramentas analíticas e conceptuais que a súa vez incitan á reflexión, á crítica e ao respecto pola diversidade e a alteridade; en definitiva o coñecemento doutras realidades, moi variadas fomenta os valores humanos e achega principios éticos tan necesarios na sociedade actual.

O carácter multidisciplinar e polivalente dos estudos (Historia, Arte e Xeografía) capacita para un **amplo abanico de saídas profesionais** aos seus egresados, que resultan tan competitivos como os especializados nunha soa das disciplinas humanísticas, tendo en conta da cada vez maior flexibilidade do actual mercado laboral entre titulacións e postos de traballo. Os servizos educativos, os servizos da administración, os medios de comunicación, os centros de educación superior e secundaria, e un longo espectro de institucións e empresas, proporcionan un marco para desempéñoo de actividades relacionadas co perfil formativo do grao, preparando para unha gran variedade de actividades.

Ademais, a riqueza histórica, artística, arqueolóxica e natural proporciona unha estreita relación entre os estudos universitarios e o mercado laboral, abrindo unha nova vía de profesionalización ante a crecente consideración do legado cultural herdado como recurso dotado de valor económico ou produtivo. A demanda e saídas profesionais no terreo da conservación, protección, xestión e difusión do patrimonio e o resto de actividades relacionadas co turismo cultural abren un amplo horizonte á saída profesional dos futuros graduados, que poden nesa liña especializarse no máster que este curso ofertamos por primeira vez.

Co obxectivo de dar resposta á demanda social de diferentes profesionais, e aos futuros graduados posibilítase unha continuación académica coherente coa posta en marcha de dous Másteres: Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio.

Unha situación similar presenta o **Máster de Arqueoloxía e Ciencias da Antigüedad** orientado á especialización en arqueoloxía.

Guía de Acollida 2015-16

Calendario Académico 2015-16

Organización e Funcionamento do Centro

Organos de Goberno

- Decanato
- Xunta de Facultade
- Comisión Permanente da Facultade
- Comisión de Calidade

 Departamentode Historia, Arte e Xeografía

Equipo de Goberno

 Decana:

Profa. Dra. Susana Reboreda Morillo

Tfno.: 988 38 72 69

dfho@uvigo.es

 Vicedecana:

Profa. Dra. Beatriz Comendador Rey

Tfno : 988 38 71 04

beacomendador@uvigo.es

 Secretaria:

Dna . María del Carmen Arribas Álvarez

Tfno.: 988 38 72 00

sfho@uvigo.es

Normativa e Lexislación

Normativa xeral das Universidades

Normativa específica da Universidade de Vigo

Normativas da Facultade de Historia

- Regulamento Rexime Interno da Facultade de Historia
- Regulamento para a elaboración dos horarios docentes e a planificación de ocupación de espazos na Facultade de Historia de Ourense
- Regulamento de Prácticas Externas
- Regulamento do Traballo de Fin de Grao

Servizos e Infraestructuras do Centro

CAMPUS NORTE

A actividade se articula en 3 edificios:

- Edificio Facultades (máis coñecido como Edificio de Ferro)
- Pavillón Olga Gallego (2)
- Pavillón Concepción Ramón Amat (1)

O EDIFICIO FACULTADES

Acceso

- Conserxería
- Aulas

1º andar

- Secretaría Administrativa da Facultade
- Aula de Informática
- Delegación de Alumnos

2º andar

- Laboratorios docentes: Arqueoloxía, Historia da Arte, Xeografía, Historia Medieval
- Aulas

4 ºandar

- Vicerreitoría do Campus de Ourense
- Decanato
- Salón de Graos

DISTRIBUCIÓN DE AULAS DE HISTORIA - EDIFICIO DE FERRO- CURSO 2015-16

CURSO AULA HORARIO

- 1º Grao 0.5 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 2º Grao 0.6 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 3º Grao 0.7 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 4º Grao 0.7 mañá e tarde (Planta baixa)
- Aula de videoconferencia/máster: 2.3 (2º andar)
- Prácticas 1º Grao. Grupo 1, 0.5; Grupo 2, 2.2 (2º andar)
- Prácticas 2º Grao. Grupo 1, 0.6, Grupo 2, 2.3 (2º andar)

PAVILLÓN OLGA GALLEGO (2)

- Despachos dos/as profesores/as (1º andar e soto)
- Laboratorio de Prehistoria, Historia Antigua, Historia Moderna, Historia Contemporánea e Historia de América (soto)

PAVILLÓN CONCEPCION RAMÓN AMAT (1)

- Secretaría do Departamento de Historia, Arte e Xeografía: (1º andar)
- Aula de Máster
- Sala de exposicións ALTERARTE (planta baixa)

DISTRIBUCIÓN DE LABORATORIOS DE HISTORIA - CURSO 2015-16

DENOMINACIÓN LOCALIZACIÓN EDIFICIO

- Laboratorio de Informática PRIMEIRO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Xeografía SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Arqueoloxía SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Historia Medieval SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Prehistoria e Historia Antiga SOTO PAVILLÓN 2
- Laboratorio de Historia Moderna e Contemporánea SOTO PAVILLÓN 2

PLATAFORMA DE TELEDOCENCIA (http://faitic.uvigo.es)

- Curso virtual do Grao en Xeografía e Historia
- Curso virtual do Máster en Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio Cultural

Manual Primeiros Pasos na plataforma Moodle

Calendario Académico

Pódese acceder ao calendario, horarios e datas de exámenes na web do centro.

Outra información do centro

Plan de Autoprotección Universidade de Vigo.

Actuación en caso de Emerxencia Edificio de Ferro

Plan 1

Plan 2

Delegación de alumnos

Funcións

É o órgano de representación estudiantil institucional que se ten artellado na Facultade de Historia.

Todos os alumnos/as poden acudir á sede da Delegación para obter información e facer uso dos seus recursos. Para cubrir as súas necesidades a Delegación ten un orzamento proporcional ao número de alumnos/as que representa. Segundo o Regulamento de Estudantes no artigo 27, entre os fins da Delegación de alumnos está:

- Actuar como órganos de diálogo coas autoridades académicas no establecemento dunha información adecuada sobre a vida universitaria.
- Xestiona-los seus recursos.
- Promover e coordinar actividades de extensión universitaria.
- Elixi-los seus representantes perante calquera autoridade, institución ou organización, naqueles casos para os que non exista regulamento de elección.

Actuais Representantes (Marzo 2014)

-
    - Cid Narvaez, Daniel
    - Coello Fernández, Mª de los Angeles
    - Gómez Manso, Belén
    - Morodo del Río, Jose
    - Real López, Arturo
    - Morenza Arias, David
    - Sánchez Díaz, Roi
    - Díaz Alonso, Xoel

Representante no Claustro

- Fernández Alvarado, Hadrián

Localización

Edificio Facultades. 1º Andar

Tfno: 988 38 73 05

E-mail: dafho@uvigo.es

Normativa

- Regulamento Estudantes
- Estatuto Estudantado (BOE 31/01/2010)
- Normativa de Permanencia da Universidade de Vigo
- Regulamento de Voluntariado

- **Plan de Acción Titorial**

  Outra información de interese para o alumnado

  - Actividades culturais

Información de Interese

ESTUDAR EN OURENSE

Estudar na Universidade de Vigo

Guía turística de Ourense

Aloxamento en Ourense

Hoteis e Hostais

Pisos compartidos. Contactar coa ORI.

Información para o alumnado da Universidade de Vigo:

Alumnado da Universidade de Vigo

CONTACTOS INTERESE UNIVERSIDADE DE VIGO

Páxina web:

http://www.uvigo.es/

Central: 986 81 20 00

Información Xeral: 986 81 36 00

Información ao alumnado: 986 81 36 30

Rexistro xeral da universidade: 986 81 39 02

Rexistro do Campus de Vigo: 986 81 36 10

Rexistro do Campus de Orense: 988 38 71 03

Xerencia: 986 81 35 60. xerencia@uvigo.es

Consello Social: 986 81 26 63 secoso@uvigo.es

Tribunal de Garantías: 986 81 38 30.tgarant@uvigo.es

Gabinete de prensa: 986 81 36 04. gprensa@uvigo.es

SIOPE.: 986 81 36 30 /37 55. siope@uvigo.es

Oficina Osix de Vigo: 986 81 40 60. ofix@uvigo.es

Oficina Osix de Orense: 988 38 71 71. ofixuo@uvigo.es

AREA DE SERVIZOS Á COMUNIDADE

Servizo de información, orientación e promoción (SIOPE):

986 80 19 49 / 55. siope-po@uvigo.es

Actividades culturais: 986 81 36 03/ 26. vicext@uvigo.es

Actividades deportivas: 986 81 21 82 / 986 81 22 04; deportes@uvigo.es

Servizo de alumnado: 986 81 36 0 /09 xsadal@uvigo.es

LERD de Vigo: 986 81 37 71 / 72

LERD de Orense: 988 38 71 02

Bolsas: 986 81 19 99 / 813 612. bolsas@uvigo.es

Títulos e plans de estudo: 986 81 36 35 / 3632

Asesoría Xurídica: 986 81 35 76

Oficina de I D: 986 81 22 36. otri@uvigo.es

Oficina ORI: 986 81 21 78 / 986 81 35 50 ; ori@uvigo.es

CACTI: 986 81 21 18

Oficina do Medio Ambiente (OMA): 986 81 38 83; oma3@uvigo.es

Oficina Ofoe: 902 366 994 Correo electronico: ofoe@uvigo.es

Oficina Ofie: 986 81 40 86 Correo electrónico: ofie@uvigo.es

BIBLIOTECA DO CAMPUS DE OURENSE

Presente fisicamente nos tres campus, a Biblioteca Universitariaconta en cada un deles cunha biblioteca central e varias salas repartidas polas escolas e facultades que compoñen a Universidade.

A Bilioteca Central do Campus de Ourense, fundada no ano 2000, conta cun fondo de uns 100.000 libros e unhas 750 publicacións periódicas divididas en diferentes temas como son a xeografía, historia, arte, dereito e química.

Servizos que ofrece:

Préstamo interbibliotecario a nivel nacional e internacional.

Préstamo para alumnos, PDI e PAS.

Información bibliográfica, búsquedas e referencias bilbiográficas.

Catálogo automatizado e colectivo de publicacións periódicas (a nivel nacional).

Contacto:

Conserxería (988 387 320) - conbco@uvigo.es; Préstamo (988 387 192) - presour@uvigo.es

Dirección (988 387 191) - dirbco@uvigo.es; Administración (988 387 158) - admibco@uvigo.es

Subdirección hemeroteca (988 387 230) - subdhbco@uvigo.es; Subdirección adquisicións (988 387 285) - subdrbco@uvigo.es

Hemeroteca (988 387 322) - hembco@uvigo.es

Campus As Lagoas - 32004 - Ourense

Horario de atención ao público: De luns a venres de 8:30h a 21:00h

Acceso ao Catálogo da Biblioteca

CONTA DE CORREO ELECTRÓNICO DA UNIVERSIDADE DE VIGO

Basta con estar matriculado na Universidade e dispor do cartón universitario.

No momento de formalizar a matrícula créase unha conta de correo cun nome de usuario e coa extensión alumnos.uvigo.es

Con ese nome de usuario e esa clave tamén poderás acceder á rede WIFI. Todas as instalacións da Universidade de Vigo teñen acceso a internet por rede WIFI

http://www.uvigo.es

CARNET UNIVERSITARIO

O Carné Universitario é unha tarxeta intelixente realizada en colaboración co Santander, que acredita o estudantado, profesorado e personal de administración e servizos como membros da comunidade universitaria.

Ademais de todas as funcións asociadas ás tarxetas intelixentes, o carné poderá dispoñer de servizos financeiros 4B Maestro, se se solicitan voluntariamente

Para qué podes utilizalo?

Acreditación universitaria

Acceso a recintos e ordenadores das aulas de informática e persoais*

Préstamo de libros en bibliotecas

Consultas en Puntos de Información e, opcionalmente, en caixeiros 4B*

Tarxeta deportiva

Moedeiro electrónico

Descontos en comercios

Tarxeta 4B Maestro (opcional)

Firma Electrónica

Solicítao en calquera momento nas Oficinas Universitarias Santander do campus, levando unha fotografía recente. Recibiralo no teu domicilio particular. Para que inclúa o servizo 4B Maestro só necesitas ser titular dunha conta bancaria no Santander. Esta conta non ten nin gastos de administración nin de mantemento.

O Carné Universitario non hai que renovalo cada ano. Para activar a función financeira diríxete á Oficina Universitaria.

SEGURO ESCOLAR

Os alumnos da Universidade de Vigo, sexa cal for a súa nacionalidade ou estudos que cursen, quedan cubertos por un seguro escolar. Do mesmo xeito que se regula para os niveis educativos previos, a Lei establece a cobertura obrigatoria.

Ademais, a Universidade de Vigo subscribiu un seguro adicional, seguro cum laude, para todos os seus alumnos, incluídos aqueles que non quedan cubertos polo seguro obrigatorio. Ambos os seguros páganse no momento de formalizar a matrícula, polo que non teñen custo adicional algún.

Con carácter complementario aos dous anteriores, a Universidade de Vigo dispón dun seguro voluntario, seguro cum laude plus, con maiores coberturas que aqueles e a un custo moi reducido (ao redor de 10 euros por curso).

OUTROS SERVIZOS

- **Actividades Culturais**
- **Deportes**
- **Voluntariado**
- **Area de Emprego**
- **Fundación Universidade de Vigo**
- **Gabinete psicopedagóxico**
- **Tribunal de Garantías**

Grao en Xeografía e Historia

Materias			
Curso 2			
Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O02G251V01301	Xeografía: Espazos e sociedades	1c	6
O02G251V01302	Historia: Fontes de información en humanidades	1c	6
O02G251V01303	Historia antiga universal	1c	6
O02G251V01304	Historia medieval universal	1c	6
O02G251V01305	Paleografía	1c	6
O02G251V01401	Historia: Metodoloxía da historia	2c	6
O02G251V01402	Historia moderna universal	2c	6
O02G251V01403	Historia contemporánea universal	2c	6
O02G251V01404	Historia da arte medieval	2c	6
O02G251V01405	Arqueoloxía aplicada	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Geografía: Espacios y sociedades				
Materia	Geografía: Espacios y sociedades			
Código	O02G251V01301			
Titulación	Grado en Geografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	1c
Lingua de impartición	Castellano Gallego			
Departamento	Historia, arte y geografía			
Coordinador/a	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Profesorado	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Correo-e	edeuna@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Introducción al análisis geográfico en los espacios del ámbito global-local. Estudio de las interacciones espacio-sociedad desde nuevas perspectivas metodológicas, de los desequilibrios territoriales y de los problemas sociales.			

Competencias	
Código	
A3	Que los estudiantes tengan la capacidad de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro de su área de estudio) para emitir juicios que incluyan una reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica o ética.
A4	Que los estudiantes puedan transmitir información, ideas, problemas y soluciones a un público tanto especializado como no especializado.
A5	Que los estudiantes hayan desarrollado aquellas habilidades de aprendizaje necesarias para emprender estudios posteriores con un alto grado de autonomía.
B1	Conocer el territorio (ambiente, sociedad, cultura) desde una perspectiva diacrónica y sincrónica
B3	Obtener las habilidades necesarias para registrar, analizar e interpretar la información relevante de índole geográfica e histórica
C3	Conocimiento de las claves y desarrollo de los espacios geográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) en su dinámica socio-territorial
C4	Conciencia crítica de la relación entre los fenómenos geográficos, físicos y humanos, a diferentes escalas territoriales
C6	Conocimiento y aplicación de los principales métodos y técnicas de investigación geográfica
C8	Desarrollo y aplicación de los procedimientos de trabajo de campo
D1	Capacidad de análisis y síntesis
D4	Comunicación oral y escrita en idioma propio
D5	Capacidad de gestión de la información y el conocimiento
D7	Capacidad de razonamiento crítico
D9	Trabajo en equipo en diversos contextos
D10	Atención a la diversidad y multiculturalidad
D11	Capacidad de aprendizaje autónomo
D15	Sensibilidad a temas medioambientales
D16	Conocimiento de otras culturas

Resultados de aprendizaje				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Conocimiento y análisis de la realidad geográfica en escalas espacio-temporales global, europea y local, comunicando la reflexión sobre la misma en los términos y procedimientos geográficos adecuados.	A3	B1	C3 C4	D1 D4 D7 D16
Comprensión de los fenómenos geográficos como manifestación de relaciones complejas entre variables físicas, humanas y socioeconómicas.	A3	B1	C4	D1 D4 D7 D15
Conocimiento y capacitación para la selección, manejo y tratamiento de la información y datos geográficos en un contexto disciplinar y multi-disciplinar.	A5	B3	C6	D1 D5 D11

Habilidad para la realización de trabajo, utilizando técnicas de carácter cualitativo y cuantitativo, y puesta en valor para la diversidad y bienestar social. A4	B3	C6 C8	D4 D5 D9 D10 D11

Contenidos

Tema	
1. Marco general	1.1 Conceptos básicos 1.2 Configuraciones categóricas
2. Estructuras y sistemas	2.1 Contexto global-local 2.2 Organización territorial
3. Dinámicas y tendencias	3.1 Recursos críticos 3.2 Perspectivas alternativas

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	4	2	6
Sesión magistral	13	14	27
Eventos docentes y/o divulgativos	8	3	11
Salidas de estudio/prácticas de campo	15	6	21
Prácticas autónomas a través de TIC	0	25	25
Tutoría en grupo	4	2	6
Pruebas de respuesta larga, de desarrollo	4	20	24
Trabajos y proyectos	2	18	20
Otras	0	10	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodologías

	Descrición
Actividades introductorias	Actividades para detectar conocimientos previos, intereses y motivaciones del alumnado. Presentación de los objetivos, contenidos, metodología y desarrollo de la materia.
Sesión magistral	Explicación y reflexión de los contenidos teóricos, guiado por el docente, como referentes en las aplicaciones prácticas de la materia.
Eventos docentes y/o divulgativos	Jornadas, mesas redondas, conferencias y debates que permiten afondar o complementar los contenidos de la materia, en un formato académico y extra-académico.
Salidas de estudio/prácticas de campo	Actividades de aplicación de los conocimientos a situación concretas relacionadas con la materia de estudio, en un ámbito había sido del aula.
Prácticas autónomas a través de TIC	Aplicación de los conocimientos teórico-prácticos haciendo uso de las herramientas virtuales. Se desarrollarán relacionadas con las actividades de la materia en un sentido autónomo.
Tutoría en grupo	Atención al proceso de la comprensión de contenidos, adquisición de las competencias y realización de actividades.

Atención personalizada

Metodoloxías	**Descrición**
Tutoría en grupo	La atención personalizada consistirá en la revisión de ejercicios, pruebas y trabajos; en la resolución de dudas y toma de acuerdos para cualquier aspecto de la dinámica de la materia. Todo el alumnado: en la plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: aula.
Actividades introductorias	La atención personalizada consistirá en la orientación sobre el nivel de aprendizaje requerido, la introducción a los materiales, resolución de dudas y explicación de la dinámica de desarrollo de la materia. Alumnado presencial: en el aula. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Todo el alumnado: plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias y dudas).
Salidas de estudio/prácticas de campo	La atención personalizada consistirá en el acompañamiento y motivación activa de la actividad, el desarrollo de la capacidad de atención/observación participativa y el apoyo para usar técnicas o instrumentos específicos. Alumnado presencial: in situ. Todo el alumnado: plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias y dudas).

Evaluación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Pruebas de respuesta larga, de desarrollo	El alumnado realizará pruebas que incluyen preguntas abiertas sobre un tema o situación planteados para organizar, relacionar y presentar los conocimientos de la materia en una estructura extensa. Los resultados de aprendizaje evaluados son: Conocimiento y análisis de la realidad geográfica en escalas espacio-temporales global, europea y local, comunicando la reflexión sobre a misma nos tener y procedimientos geográficos adecuados. Comprensión de los fenómenos geográficos como manifestación de relaciones complejas entre variables físicas, humanas y socio-económicas.	60	B1 C3 D1 C4 D4 D7 D16
Trabajos y proyectos	El alumnado presentará los resultados obtenidos (documentación y defensa) sobre el desarrollo de una temática de la materia en un aspecto aplicado (incluye evaluación del uso de las Tics). Los resultados de aprendizaje evaluados son: Conocimiento y capacitación para la selección, manejo y tratamiento de la información y datos geográficos en un contexto disciplinar y multi-disciplinar; Habilidad para la realización de trabajo, utilizando técnicas de carácter cualitativo y cuantitativo, y puesta en valor para la diversidad y bienestar social.	30	B3 C6 D1 C8 D4 D5 D9 D11 D15
Otras	Sequimiento de la participación activa del alumnado en el aula, campo y plataforma de teledocencia. Los resultados de aprendizaje evaluados son: Conocimiento y capacitación para la selección, manejo y tratamiento de la información y datos geográficos en un contexto disciplinar y multi-disciplinar.	10	A3 A4 A5

Outros comentarios sobre a Avaliación

Los estudiantes que se acojan a la modalidad semipresencial podrán seguir la materia a través del Curso Virtual en la plataforma de teledocencia Moodle, de la Universidad de Vigo, que permitirá el acceso a los materiales precisos para la adquisición de las competencias y consecución de los resultados de aprendizaje, tanto en sus contenidos teóricos como prácticos. Se especificaran las metodologías docentes, las actividades de evaluación, junto con el calendario de entrega (presencial o remota) que quedará claramente establecido. Las actividades que requieran presencialidad serán sustituidas por otras que permitan acceder al mismo porcentaje de la nota. El seguimiento individualizado de la participación del alumnado a través de las TIC se hará a partir de las herramientas propias de la plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de pruebas o ejercicios en línea, etc.). El estudiante deberá cumplir os requisitos mínimos de presencialidad necesarios para la evaluación continua. Asimismo deberá acudir a las pruebas que el/los docente/s dispongan como imprescindibles. Todos los estudiantes matriculados en la materia tienen derecho a realizar los exámenes finales (Artículo 12 del Reglamento de Estudiantes de la Universidad de Vigo). Aquellos alumnos que no puedan seguir la evaluación continua, serán evaluados de los contenidos del programa de la materia mediante una prueba escrita que supondrá el 70% de la nota final y un trabajo obligatorio que representará el 30% de la misma.

Fuentes de información

FAO, **Alimentación y agricultura**, http://www.fao.org/home/es/,

Fundación Vida Sostenible, **Huella ecológica**, http://www.vidasostenible.org/ciudadanos/a1_01.asp#,

GAPMINDER, **Explore the World**, http://www.gapminder.org/,

Méndez,R. y Molinero, F., **Espacios y sociedades**, Ariel Geografía,

ONU, **Naciones Unidas**, http://www.un.org/es/,

RED AGUA, **Huella hídrica**, http://www.huellahidrica.org/,

Santos, M., **La naturaleza del espacio**, Ariel Geografía,

Stiglitz, J., **El malestar de la globalización.**, Taurus,

Varios Autores, **Las escalas de la geografía: del mundo al lugar**, Ediciones UCLM,

Recomendaciones

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Geografía: Fundamentos de geografía física/O02G251V01101

Geografía: Fundamentos de geografía humana/O02G251V01201

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia: Fontes de información en humanidades				
Materia	Historia: Fontes de información en humanidades			
Código	O02G251V01302			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz Presedo Garazo, Antonio			
Profesorado	Presedo Garazo, Antonio Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es antonio.presedo@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia Fontes de Información en Humanidades permite ao alumnado identificar e coñecer a natureza, función e tipoloxía das principaiss fontes de información no ámbito das humanidades. Permite tamén coñecer e utilizar os principais instrumentos e recursos de recompilación de información existentes, co fin de elaborar repertorios de fontes de información en Historia, Historia da Arte e Xeografía. Por último, capacita aos estudantes para utilizar con destreza distintos estilos de citas e referencias bibliográficas.			

Competencias	
Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
C7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
C30	Coñecemento das principais fontes literarias e documentais da Historia da arte
C32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte
C34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte
D1	Capacidade de análise e síntese
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D6	Resolución de problemas e toma de decisións.
D7	Capacidade de razoamento crítico
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento dos recursos de recompilación e busca de información xerais.	A3 A5	B6	C18	D5
Dominio dos instrumentos de recompilación de información en humanidades.	A3 A5	B6	C7 C18 C23	D1 D5 D11
Destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.	A4	B6	C23 C34	D5

Capacidade de selección e valoración crítica das fontes de información.	A4 A5	C6 C23 C30 C32	D1 D6 D7

Contidos

Tema	
1.- Fontes de Información xeral	1.1.- Conceptos e vocabulario básico sobre fontes de información. 1.2.- Fontes de información xeral (formatos e soportes). 1.3.- Transferencia e normalizaión da información. 1.4.- Fontes de información especializada.
2.- Recuperación de información en humanidades.	2.1.- Necesidades de información e tipoloxía das fontes primarias e secundarias en Historia, Historia da Arte e Xeografía. 2.2- Recursos para identificar e localizar información en humanidades.
3.- Sistemas de citas e referencias bibliográficas.	3.1.- Normas e estilos de citas e referencias bibliográficas. 3.2.- Xestores bibliográficos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Sesión maxistral	12	10	22
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Obradoiros	10	20	30
Titoría en grupo	2	0	2
Traballos tutelados	15	30	45
Probas de resposta curta	2	10	12
Traballos e proxectos	1	15	16
Probas de autoavaliación	5	0	5
Informes/memorias de prácticas	0	15	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións de aula encamiñadas a tomar contacto co alumnado, presentar a materia e coñecer as súas competencias, motivacións e intereses.
Sesión maxistral	Exposicións introdutorias nas que se familiarizará o alumnado coas principais fontes de información, a súa valoración crítica, os recursos de recompilación existentes e a utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Obradoiros	Prácticas na aula de informática nas que se utilizarán os recursos electrónicos de selección de información e os estilos e xestores de referencias bibliográficas para elaborar o deseño dun itinerario cultural por Ourense.
Titoría en grupo	Nas titorías en grupo resolveranse dúbidas sobre os contidos da materia e a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e tarefas.
Traballos tutelados	Actividades en grupo nas que se tutelará a realización dun proxecto consistente no deseño dun itinerario cultural por Ourense.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiros	Orientación e guía realizada durante a búsqueda de fontes de información a través de recursos electrónicos e a elaboración da memoria e bibliografía dos traballos tutelados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (FaiTic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic).

Titoría en grupo	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utililzada para a realización dos exercicios e a revisión das probas de avaliación. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (FaiTic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Probas de resposta curta	O alumnado examinarase dos seus coñecementos sobre os contidos teóricos da materia. Para superar a materia será necesario acadar nesta proba unha cualificación mínima de 5 puntos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos recursos de recompilación e búsqueda de información xerais e destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.	30	A4 A5		C18 C23	D5
Traballos e proxectos	O alumnado elaborará e presentará un traballo no que se recollerán e valorarán todas as fontes de información necesarias para elaborar a guía dun itinerario cultural centrado nun mosteiro da provincia de Ourense. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacidade de selección e valoración crítica das fontes de información e destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.	40	A4 A5	B6	C6 C23 C30 C32 C34	D1 D5 D6 D7
Probas de autoavaliación	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Dominio dos instrumentos de recompilación de información en Humanidades.	10	A3 A5	B6	C18 C23	D1 D5 D11
Informes/memorias de prácticas	O alumnado elaborará e entregará a través de Moodle informes pormenorizados do proceso de búsqueda e selección das fontes de información integradas no traballo de curso. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Dominio dos instrumentos de recompilación de información en Humanidades.	20	A3 A5	B6	C7 C18 C23	D1 D5 D11

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumplir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 40% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 60% desta.

Os estudantes que realicen os exames finais deberán entregar, o día do exame oficial, un traballo consistente no deseño dun itinerario cultural por Ourense que incluirá unha descrición da ruta seleccionada (ámbito xeográfico, duración, elementos patrimoniais que inclúe, etc.) e unha memoria na que se recollerán e valorarán as fontes de información necesarias para elaborar unha guía do itinerario.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía básica

Alía Miranda, F. (1998): *Fuentes de información para historiadores: obras de referencia y bibliográficas*. Gijón, Trea. OUR 930/19

Brocos Fernández, J. M.; Ortiz de Landázuri, C. (2006): Métodos de búsqueda en fuentes de información en ciencias sociales y humanidades, *Aracne. Revista electrónica de recursos en Internet sobre Geografía y Ciencias Sociales*. [En liña] Universitat de Barcelona http://www.ub.es/geocrit/aracne/aracne-083.htm [Consulta 19/06/2009]

Carrizo Sainero, G.; Irureta-Goyena Sánchez, P.; López de Quintana Sáenz, E. (2000): *Manual de fuentes de información*. Madrid, Confederación Española de Gremios y Asociaciones de Libreros. OUR 02 /128

Cómo elaborar e interpretar referencias bibliográficas. [PDF en liña] Universidad de La Rioja http://biblioteca.unirioja.es/bdg/bdgcitas.pdf [Consulta 19/06/2009]

Maldonado Martínez, A. (coord.) (2001): *La información especializada en Internet: directorio de recursos de interés académico y profesional*. Madrid, CSIC. OUR 02 /176

Romanos de Tiratel, S. (2000): *Guía de fuentes de información especializadas: humanidades y ciencias sociales*. Buenos Aires, GREBYD. OUR 02 /286

Bibliografía específica

Abadal Falgueras, E.; Codina Bonilla, Ll. (2005): *Bases de datos documentales: características, funciones y método*. Madrid, Síntesis. OUR 02 /324

Aguilera Arilla, Mª J. et al. (2003): *Fuentes, tratamiento y representación de la información geográfica*. Madrid, UNED. OUR 910 /82

Amat i Noguera, N. (1994): *La documentación y sus tecnologías*. Madrid, Pirámide. 02 AMA doc

Carrizo Sainero, G. (2000): *La información en ciencias sociales*. Gijón, Trea. OUR 3 /21

Cordón García, J. A.; López Lucas, J.; Vaquero Pulido, J. R. (1999): *Manual de búsqueda documental y práctica bibliográfica*. Madrid, Pirámide. OUR 02 /57

Fuentes y documentos para la historia del arte (1982-1983): Barcelona, Gustavo Gili. Depósito: OUR 19673

Garza Mercado, A. (1999): *Fuentes de información en ciencias sociales y humanidades 1: obras generales, administración pública, ciencia política, derecho, relaciones internacionales*. México, El Colegio de México. 01 GAR fue

Martín Vega, A. (1995): *Fuentes de información general*. Gijón, Trea. OUR 02 /43

Salvador Oliván, J. A.; Angós Ullate, J. Mª (2001): *Fuentes de información en línea*. Zaragoza: Prensas Universitarias de la Universidad de Zaragoza, http://ebro3.unizar.es:8080/bdl/ [Consulta 19/06/2009]

Martínez de Sousa, J. (2007): *Manual de estilo de la lengua española (MELE 3)*. Gijón, Trea. OUR 811.134.2 /383

López Yepes, J. (coord.) (2006): *Manual de ciencias de la documentación*. Madrid, Pirámide. OUR 02 /344

Moreiro González, J. A. (2000): *Manual de documentación informativa*. Madrid, Cátedra. OUR 02 /153

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia: Metodoloxía da historia/O02G251V01401

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia antiga universal				
Materia	Historia antiga universal			
Código	O02G251V01303			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Reboreda Morillo, Susana María			
Profesorado	Reboreda Morillo, Susana María			
Correo-e	rmorillo@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia de Historia Aniga Universal impártese no 2º curso de Grao de Xeografía e Historia e está incluída no bloque de Historia Universal. Neste conxunto, cronoloxicamente, está a continuación da Prehistoria Universal, impartida no 1º curso e antes da Historia Medieval Universal, que se imparte neste mesmo curso. O seu cometido principal e achegar aos/as estudantes as principais caracerísticas das primeiros estados que naceron e se desenvolveron fundamentalmente en Exipto e en Grecia, así como establecer elementos comparativos entre as distintas formas nas que se manifestou o poder en relación co territorio, a sociedade e a relixión.			

Competencias	
Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada
C22	Coñecemento da historia universal
D3	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio

Resultados de aprendizaxe			
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia		C12 C16 C20 C22	
Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal		C16 C20 C22	
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	A3 A4	C12	D3 D4
Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional.	A3 A4		

Contidos	
Tema	
Tema 1. Aspectos introdutorios	1.1 Definición e límites da Historia Antiga 1.2. Conceptos e problemática 1.3. Os territorios e os seus límites cronolóxicos
Tema 2. As distintas formas do Estado nos respectivos territorios. Evolucións e límites	2.1. Exipto: O poder unipersonal e a unificacion do territorio. As principais razóns das crisis 2.2. Grecia: Da Idade do Bronce á do Ferro. Da monarquía o sistema das poleis ou cidades-estado independentes

Tema 3. Sociedade e Relixión	3.1 Os principais grupos sociais de Exipto na antigüidade. 3.2 A ciudadanía e outros grupos socias na Grecia Clásica: Atenas e Esparta. 3.3. Introdución á relixión exipcia. 3.4. Introdución a relixión grega

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	21	28	49
Seminarios	12	27	39
Titoría en grupo	3	3	6
Traballos tutelados	3	13	16
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Actividades introdutorias	2	2	4
Presentacións/exposicións	4	7	11
Probas de resposta curta	2	19	21
Probas de autoavaliación	1	1	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	TODO O ALUMNADO: O material docente empregado na aula será subido con antelación á plataforma de teledocencia, así como outros documentos con contidos teóricos que faciliten a comprensión do temario impartido. ALUMNADO PRESENCIAL: Exposicións da docente dos aspectos máis relevantes dos contidos estruturados en temas e subtemas. As explicacións teóricas sempre estarán apoiadas en material gráfico e en textos relativos á Antigüidade.
Seminarios	TODO O ALUMNADO: analizar de xeito individual o material práctico subido a plataforma, na súa maioría textos clásicos que fan referencia á teoría impartida. ALUMNADO PRESENCIAL: Trátase de realizar un debate sobre o texto, analizando esa fonte primaria. Así mesmo, deberán entregar un resumo das conclusións acadadas antes do mencionado debate. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: A reflexión farase por escrito, utilizando o material teórico subido á plataforma. As dúbidas poden ser consultadas polas vías explícitas no apartado de atención personalizada. Máxima extensión dúas carillas A4.
Titoría en grupo	TODO O ALUMNADO: Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto daquelas relacionadas ca teoría, como cas diversas prácticas (seminarios, traballos tutelados).
Traballos tutelados	TODO O ALUMNADO: 1. A escoller un tema relacionado cos aspectos da relixión de Exipto ou Grecia. 2. Ensaio breve sobre personaxes destacados nesas culturas da Antigüidade
Eventos docentes e/ou divulgativos	ALUMNADO PRESENCIAL: Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o departamento de Historia, Arte e Xeografía e/ou a Facultade de Historia. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Se ben a asistencia a esta actividade non é obrigatoria, sería recomendable se houbese a posibilidade de asistir a toda ou a parte.
Actividades introdutorias	TODO O ALUMNADO: Realización dun cuestionario (subido á plataforma) para autoavaliar os coñecementos previos sobre a Historia Antiga. ALUMNADO PRESENCIAL: Debate na aula sobre os coñecementos previos sobre a Historia Antiga e aclaración dos aspectos básicos. ALUMNADO SEMPRESENCIAL: Debate en e-meeting sobre os coñecementos previos sobre a Historia Antiga e aclaración dos aspectos básicos.
Presentacións/exposicións	TODO O ALUMNADO: -O traballo tutelado 1 pode escollerse do listado subido á plataforma ou a proposta do/a estudante. Entregarase na plataforma ou via emal en formato PDF e subido ou Power Point. Máxima extensión: 6 carillas, incluindo as imaxes. -O traballo tutelado 2 será seleccionado no mesmo sistema que no 1. E pode ser realizado por 1 ou 2 persoas. O traballo será entregado polos canles habituais en formato PDF ou en Power Point. ALUMNADO PRESENCIAL: O traballo expoñerase na aula en aproximadamente 15 minutos. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: De ser posible o O traballo expoñerase na aula virtual e-meeting en aproximadamente 15 minutos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición

Seminarios	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais polas actividades relacionadas ca análise de textos clásicos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).
Titoría en grupo	TODO O ALUMNADO: Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto dos aspectos teóricos como daqueles relacionadas co seminario, traballos tutorizados individual ou en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual a na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).
Traballos tutelados	Nos traballos tutelados (biografía ou relixión) prestarase axuda personalizada tanto no momento da elección (listado subido á plataforma ou proposta do estudantado) como no seu desenvolvemento a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).
Presentacións/exposicións	Previo a presentación, se se precisa, poderase asesorar sobre a maneira máis adecuada de levar a cabo a presentación. A atención realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Sesión maxistral	Esta proba escrita está unida a de resposta curta. Consistirán en preguntas concretas sobre a temática exposta na aula e/ou subida á plataforma, tanto de carácter teórico como práctico. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos princiapais da Historia xeral ou universal.	40	C16 C20 C22	D4
Seminarios	Análises e comentarios críticos das fontes que proporcionan o coñecemento da historia antiga: textos, iconografía e material arqueolóxico. Poderá completarse cun análise crítico dalgún documental visionado na aula e/ou subido á plataforma. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	15	C12 C20	D3 D4
Traballos tutelados	Dous traballos breves: 1. Individual ou en grupo, no que se analice un aspecto da relixión a elixir entre Exipto ou Grecia. O tema concreto poderá escollerse dun listado ou propoñelo directamente. Preferiblemente se exporá, senón, xustificadamente, poderá ser presentado por escrito. En calquera caso entregarase en formato electrónico (PDF ou Power Point) 2. Individual. Breve ensaio que se entregará en formato presentación sobre un personaxe destacado da antigüidade de Exipto ou Grecia Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	10	C12 C22	D3
Presentacións/exposicións	As presentacións e exposicións relaciónanse cos traballos tutelados. O relativo a un personaxe significativo de cada unha das dúas culturas expostas, entregarase en formato electrónico. O relativo a un aspecto significativo da relixión será exposto na aula ou a través de e-meeting. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.	5	C16	D3 D4
Probas de resposta curta	Esta proba escrita está unida á da Sesión maxistral. Consistirán en preguntas concretas sobre a temática exposta na aula e/ou subida á plataforma, tanto de carácter teórico como práctico. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos princiapais da Historia xeral ou universal. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.	20	C16 C20	D4

Probas de autoavaliación	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Dominio dos aspectos teóricos más importantes da materia	10	A3 A4

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia é imprescincible acadar a cualificación de 5 entre a proba de sesión maxistral e de resposta curta. Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataformade teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición dascompetencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ouremota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras quepermitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TICfarase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ouexercicios en liña, etc.).O estudante deberá cumplir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmodeberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento deEstudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación contínua, serán avaliados doscontidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio querepresentará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

-Beltran, F. y F. Marco: *Atlas de Historia Antigua*, Zaragoza, 1996, Depósito: OUR 51458
-Bravo, G.: *Historia del mundo antiguo: una introducción crítica*, Madrid, 2008, OUR 931 /719
-Gómez Pantoja, J. (coord.): *Historia antigua (Grecia y Roma*), Barcelona, 2003, OUR 931 /198
-Domínguez Monedero A.J. y J. Pascual: *Atlas histórico del mundo griego antiguo*, Madrid, 2006, OUR 931 /568
-Donadoni, S.: *El hombre egipcio*, Madrid, 1991, OUR 931 /287
-Fernández Prieto, F.J.: *Historia antigua de Grecia y Roma*, Valencia, 2005, OUR 931 /260
-García Moreno, L. et alii : *Historia del mundo clásico a través de sus textos. I. Grecia*, Madrid, 1999, OUR 931 /228 Â v.1
-Gómez Espelosín, F.J.: *Historia de Grecia en la Antiguüedad*, Madrid, 2011. OUR 931/786
-Gómez Espelosín, F.J.: *Historia de Grecia Antigua*, Madrid, 2001, OUR 931 /152
-Hernández de la Fuente, D. y R. López Melero: *Civilización griega*, Madrid, 2014, OUR 931/822
-Iriarte Goñi, A.: *Historiografía y mundo griego*, Bilbao, 2011, OUR 930 /223
-Kemp, B.J.: *El antiguo Egipto: anatomía de una civilización*, Barcelona, 1996, OUR 931 /262
-Lara Peinado, F.(dir): *Diccionario de instituciones de la antigüedad*. Madrid, 2009, OUR 931 /770
-Sanmartin, J. y J.M. Serrano: *Historia antigua del Próximo Oriente* : Mesopotamia y Egipto, Madrid, 1998,Â Â OUR 931 /232
-Shaw, I. y P. Nicholson: *Diccionario Akal del Antiguo Egipto,* Madrid, 2004, OUR 931 /517
-Vernat, J.-P. (ed.): *El hombre griego*, Madrid, 1993,OUR 931 /236

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia medieval universal				
Materia	Historia medieval universal			
Código	O02G251V01304			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Profesorado	Pérez Rodríguez, Francisco Javier			
Correo-e	fjperez@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento e comprensión dos caracteres específicos da sociedade medieval entre os séculos IV ao XV			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
B2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada
C22	Coñecemento da historia universal
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D7	Capacidade de razoamento crítico
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D10	Atención á diversidade e á multiculturalidade.
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.	A1	B2	C14 C16 C20 C22	D11
Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal.	A1	B2	C14 C20 C22	D11
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.		B5	C12 C13	D7 D8
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.		B5	C12 C13	D8 D10
Elaboración de traballos básicos e de iniciación	A1	B5		D1 D2 D4

Contidos
Tema

1.- Alta idade media (ss. IV-X)	1.1. Introdución á idade media 1.2. Do imperio romano ao carolinxio 1.3. O imperio bizantino 1.4. Nacemento e expansión do Islam
2.- Plena idade media (ss. XI -XIII)	2.1. Organización e expansión do occidente europeo 2.2. As trasnformacións do imperio bizantino 2.3. Compartimentación do Islam
3.- Baixa idade media (ss. XIV-XV)	3.1. Crise e recuperación da Europa occidental 3.2. Os cambios nas mentalidades europeas 3.3. A caída de Bizancio e a formación do imperio otomano

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Sesión maxistral	25	25	50
Traballos tutelados	15	45	60
Titoría en grupo	3	0	3
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	2	4
Probas de resposta curta	2	12	14
Probas de autoavaliación	2	4	6
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	8	10
Traballos e proxectos	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión orientada a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento das actividades relacionadas coa mesma
Traballos tutelados	Elaboración e presentación de traballos feitos polo alumnado de forma individual ou en grupo
Titoría en grupo	Seguemento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia así como supervisión do traballo autónomo do alumnado en relación coa mesma
Eventos docentes e/ou divulgativos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Seguemento e atención individualizada do alumnado tanto na aula como no despacho, correo electrónico ou TIC, coa intención de resolver os problemas e dúbidas que poidan xurdir no estudo e comprensión dos contidos da materia, preparación de traballos, resolucións de problemas, probas de avaliación, etc
Titoría en grupo	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas da avaliación. O seguemento farase a mediante os seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (FaiTic, UVigo). Alumnado presencial: seguemento na aula e seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic)

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Probas de resposta curta	Avaliación mediante unha proba de resposta curta ao final do curso. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Para aprobar a materia no seu conxunto será preciso obter un 5 nestas probas.	40	B2	C14 C16 C22	D7
Probas de autoavaliación	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado mediante a súa participación na realización e presentación de tarefas propostas na plataforma moodle . Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal.	10		C20	D11

Resolución de problemas e/ou exercicios	Avaliaranse os coñecementos e destrezas adquiridos polo alumnado nos seminarios sobre exposicións, comentarios, etc. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado. Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	20		C12 C13	D8 D10
Traballos e proxectos	Avaliaranse os coñecementos teóricos adquiridos polo alumnado na realización e estruturación do traballo así como a súa capacidade de exposición. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación.	30	B5		D2 D4

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contido teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación contínua, examinaranse de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico ou bibliográfico relacionado coa materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final. Dito exame constará dunha proba de resposta curta e un comentario de texto. A nota final repartirase entre as tres probas do xeito seguinte: proba de resposta curta: 40%; comentario de texto: 30%; traballo: 30%.

Bibliografía. Fontes de información

Gª de Cortázar, J.A. e Sesma Muñoz, J.A.,, Manual de Historia Medieval, , Madrid, Alianza Editorial, 2008

Ladero Quesada, M.F. e López Pita, P., , Introducción a la historia del occidente medieval, , Madrid, Editorial Universitaria Ramón Areces, , 2009

Álvarez Palenzuela, V.A. (coor.), , Historia Universal de la Edad Media, , Barcelona, Ariel, 2002

Donado Vara, J. e Echevarría Arsuaga, A., , La Edad Media: siglos V-XII,, Madrid, Editorial Universitaria Ramón Areces, , 2009

Donado Vara, J. Echevarría Arsuaga, A. e Barquero Goñi, C.,, La Edad Media: siglos XIII-XV, , Madrid, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2009

Mitre Fernández, E., Textos y documentos de época medieval (análisis y comentario), Barcelona, Ariel, 1992

http://www.medievalismo.org

http://www.cervantesvirtual.com/historia/textos/medieval

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia moderna universal/O02G251V01402
Historia medieval da Península Ibérica/O02G251V01503

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia antiga universal/O02G251V01303

Outros comentarios

Materias que continúan o temario:
Historia medieval da Península Ibérica/O02G251V01503
Historia medieval de Galicia/O02G251V01905

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Paleografía				
Materia	Paleografía			
Código	O02G251V01305			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia Paleografía permite ao alumnado coñecer as características gráficas dos ciclos da escritura latina, así como os sistemas abreviativos e de datación documental utilizados. Capacítao ademais para ler e editar fontes documentais manuscritas que utilizan o alfabeto latino.			

Competencias	
Código	
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D6	Resolución de problemas e toma de decisións.
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D14	Motivación pola calidade

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas		B3	C17	D1 D2 D5 D7
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	A5	B6	C17 C23	D2 D5 D9 D14
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	A4	B6	C17 C18	D2 D6 D11 D14

Contidos
Tema

1.- Os grandes ciclos da escritura latina.	1.1.- Definición e evolución do concepto de paleografía. 1.2.- Os grandes ciclos da escritura latina e o vocabulario básico da paleografía. 1.3.- O ciclo escriturario romano. 1.4.- As escrituras dos reinos xermánicos. A escritura visigótico-mozárabe. 1.5.- A escritura carolina. 1.6.- A escritura gótica. 1.7.- A escritura cortesana e procesal. 1.8.- A escritura humanística e a imprenta.
2.- Materiais, braquigrafía e datación documental.	2.1.- Materiais e instrumentos escriptorios. 2.2.- Abreviaturas, sistemas abreviativos e signos de puntuación e corrección. 2.3.- Datación documental.
3.- Elaboración de colecciónS documentais.	3.1.- Normas de edición documental. 3.2.- Elaboración de índices.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	15	15	30
Seminarios	23	30	53
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Titoría en grupo	2	0	2
Probas de resposta curta	1	15	16
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	2	15	17
Resolución de problemas e/ou exercicios	5	25	30

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposicións nas que se familiarizará ao alumnado coas principais características gráficas, sistemas abreviativos, normas de edición e sistemas de datación documental da escritura latina.
Seminarios	Actividades en grupo nas que se realizarán prácticas de lectura, transcrición, datación, edición e elaboración de índices sobre documentación manuscrita pertencente aos distintos ciclos da escritura latina.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Titoría en grupo	Nas titorías en grupo resolveranse dúbidas sobre os contidos da materia e a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios.

Atención personalizada

Metodoloxías	**Descrición**
Seminarios	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais xerados polas actividades de lectura, transcrición, datación, edición e elaboración de índices.O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic).
Titoría en grupo	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Probas de resposta curta	O alumnado deberá resolver e explicar exercicios sobre datación documental e desenvolvemento de abreviaturas realizados sobre fontes manuscritas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e interpretacións historiográficas.	40	B3	C17	D1 D2 D5 D7

Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	O alumnado deberá datar, rexestar e transcribir un documento manuscrito. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	50	A5	B6	C17 C23	D2 D5 D9 D14
Resolución de problemas e/ou exercicios	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización e presentación de tarefas de búsqueda, normas de edición e elaboración de índices sobre fontes manuscritas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación oral e escrita de traballos monográficos individuais ou colectivos baseados en fontes e bibliografía específicas.	10	A4	B6	C17 C18	D2 D6 D11 D14

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación contínua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba práctica de execución de tarefas reais na que o alumnado deberá datar, rexestar e transcribir un documento manuscrito (50% da nota final) e unha proba de resposta curta na que deberá resolver e explicar exercicios sobre datación documental, desenvolvemento de abreviaturas e normas de edición realizados sobre fontes manuscritas (50% da nota final).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía básica

Casado Quintanilla, B. (1997): *Láminas de la Cátedra de Paleografía y Diplomática*. Madrid, UNED. OUR 930.2 /126

Láminas Paleografía 90/91 (1990): Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela - Área de Ciencias e Técnicas Historiográficas. OUR 930.2 /18

Millares Carlo, A. (1983): *Tratado de Paleografía Española*. Madrid, Espasa Calpe. OUR 930.2 /35

Paleografía y Diplomática de la UNED (1991): Madrid, UNED. OUR 930.2 /11

Petruci, A. (2003): *La ciencia de la escritura. Primera lección de Paleografía*. Buenos Aires, Fondo de Cultura Económica. FFT 003 PET cie

Riesco Terrero, A. (ed.) (1999): *Introducción a la Paleografía y la Diplomática general*. Madrid, Síntesis. OUR 930.2 /55

Riesco Terrero, A. *et al.* (2003): *Vocabulario científico-técnico de Paleografía, Diplomática y ciencias afines*. Madrid, Barrero&Azedo. OUR 930.2 /95

Romero Tallafigo, M. *et al.* (1995): *Arte de leer escrituras antiguas. Paleografía de lectura*. Huelva, Universidad de Huelva. OUR 930.2 /57

Bibliografía específica

Agustí y Casanovas, J.; Voltes Bou, P. (1952): *Manual de cronología española y universal*. Madrid, CSIC.

Boullón Agrelo, I.; Monteagudo, H. (2009): *De verbo a verbo. Documentos en galego anteriores a 1260*. Anexo da revista *Verba*, Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela. OUR 811.134.4 /187

Capelli, A. (1988): *Cronologia, cronografia e calendario perpetuo: dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni*. Milán, Ulrico

Hoepli. Depósito: OUR 33903

De Hamel, Ch. (1999): *Copistas e iluminadores*. Madrid, Akal. OUR 75 /209

Documentos selectos para el estudio de los orígenes del romance en el Reino de León. Siglos X-XII (2003): León, Fundación MonteLeón-Caja España-Colección "Fuentes y Estudios de Historia Leonesa". OUR 930.2 /119

López Gómez, P.; Gallego Domínguez, O. (2007): *El documento de archivo. Un estudio*. A Coruña, Universidade da Coruña. 930.25 LOP doc

Manual de Sigilografía (1996): Madrid, Subdirección General de los Archivos Estatales, Norma realizada por María Carmona de los Santos. OUR 930.2 /59

Nomenclátor de Galicia. Toponimia oficial das provincias, concellos, parroquias e lugares (2003): Santiago de Compostela, Xunta de Galicia FFT 806.99 NOM deg - http://cpapx.xunta.es/toponimia-oficial?content=/Portal-Cpapx/Contidos/Estandar/Secretaria_xeral/Servizos/busca_directa_toponimia.html [Consulta 31/05/2010]

Riesco Terrero, A. (1983): *Diccionario de abrevituras hispanas de los siglos XIII al XVIII*. Salamanca. OUR 930.2 /76

Ruíz García, E. (1988): *Manual de Codicología*. Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Depósito: OUR 33877

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Diplomática e arquivística/O02G250V01701

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia: Metodoloxía da historia				
Materia	Historia: Metodoloxía da historia			
Código	O02G251V01401			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Presedo Garazo, Antonio			
Profesorado	Presedo Garazo, Antonio Rodicio Pereira, Laura			
Correo-e	antonio.presedo@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Introducción ao estudio dos problemas metodolóxicos, fontes e técnicas de investigación ligadas a producción e coñecemento histórico.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D1	Capacidade de análise e síntese
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	A1 A2 A3 A5	B3 B6	C17 C23	
Coñecemento e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para entender os procesos históricos	A1 A2 A3	B3 B6	C17 C23	
Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos	A2 A3 A5	B3 B6	C17 C23	D1 D5

Contidos	
Tema	
1. A producción do coñecemento histórico: teoría e método	1.1. Epistemoloxía e metodoloxía da historia. 1.2. Heurística e hermenéutica: tipoloxía e crítica de fontes. 1.3. Relación teoría/método e método/fontes. 1.4. Historia e tempo: cronoloxía e periodización.

2. A metodoloxía histórica	2.1. As metodoloxías e técnicas cualitativas. 2.2. As metodoloxías e técnicas cuantitativas. 2.3. As metodoloxías de traballo compartidas con outras Ciencias Sociais e apertura interdisciplinaria.
3. O proceso de investigación histórica	3.1. O oficio ou práctica do historiador e a investigación histórica. 3.2. Deseño e pasos na elaboración dun traballo de investigación histórica.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Sesión maxistral	24	30	54
Seminarios	2	6	8
Prácticas en aulas de informática	2	4	6
Prácticas externas	2	2	4
Traballos tutelados	7	20	27
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Titoría en grupo	2	0	2
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	4	20	24
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	2	4	6
Informes/memorias de prácticas	0	2	2
Traballos e proxectos	2	8	10
Probas de autoavaliación	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións encamiñadas, por unha banda, a tomar contacto e obter información do alumnado e, por outra, a presentar o programa da materia.
Sesión maxistral	Exposición oral dos contidos da materia por parte do profesor.
Seminarios	Actividades en grupo nas que se fará a presentación e introdución teórica das clases prácticas así como dos traballos tutelados.
Prácticas en aulas de informática	Actividade orientada a familiarizar o alumno ca búsqueda e utilización de fontes documentais a través da rede.
Prácticas externas	Actividade encamiñada a familiarizar o alumno coa búsqueda, manexo e recollida de información dos distintos tipos de fontes históricas (arquivos, museos, etc.).
Traballos tutelados	Actividades en grupo nas que se orientará e tutelará a realización dun proxecto ou traballo de investigación con fontes de arquivo.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Titoría en grupo	Seguimento e aclaración de dúbidas acerca dos contidos da materia, traballos e prácticas.

Atención personalizada

Metodoloxías	**Descrición**
Seminarios	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coas lecturas de materiais bibliográficos e as súas preguntas guía que se van tratar nos seminarios. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Prácticas en aulas de informática	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coas actividades prácticas que se van realizar na aula de informática. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula de informática. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Prácticas externas	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coas actividades prácticas que se van desenvolver nun arquivo histórico e en varios espazos musealizados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).

Traballos tutelados	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas que lle podan xurdir ó alumnado mentres leva a cabo a elaboración de ditos traballos tutelados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Titoría en grupo	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas sobre os contidos teóricos e as actividades prácticas da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Sesión maxistral	A avaliación farase mediante a realización de dúas probas. Cada unha delas inclúe preguntas teóricas ou de desenvolvemento sobre os contidos e conceptos básicos da materia, así como unha proba ou probas prácticas. Para superar a materia será preciso acadar en cada unha de ditas probas unha cualificación de 5 puntos. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para entender os procesos históricos ii. Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos	50	A1 A3	B3		D1
Prácticas en aulas de informática	A avaliación realizarase mediante a elaboración dun informe, dossier ou memoria de prácticas. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	5	A3	B3 B6	C23	D1 D5
Prácticas externas	A avaliación farase mediante a elaboración e entrega dun informe ou memoria de prácticas. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	5	A3	B3 B6	C23	D1 D5
Traballos tutelados	Elaboración, montaxe e entrega dun traballo persoal de investigación histórica a partir da lectura e análises de fontes documentais. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos	30	A2 A3	B3 B6	C17 C23	D5
Probas de autoavaliación	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Os resultados dos procesos da aprendizaxe que serám obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos ii. Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	10	A2 A5			D5

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os/as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisiciójn das competnecias e consecucion dos resulados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma procentaxe de nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumplir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos/as os/as estudantes matriculados/as na materia teñen dereito a ser avaliados/as mediante un exame final (artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Os/as alumnos/as que non se poidan acoller á modalidade presencial, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita na que se incluirán preguntas teóricas ou de desenvolvemento relativas ós conceptos e contidos básicos da mesma, xunto cunha pregunta práctica, que suporá o 70% da súa cualificación final. O 30% restante será completado a través dun traballo obrigatorio sobre os contidos do programa da materia, a convir co docente, que os/as alumnos/as deberán entregar como data límite na fixada para a realización da mentada proba escrita.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

Alía Miranda, F. Técnicas de investigación para historiadores: las fuentes de la historia. Madrid, 2005. OUR 930 /185

Cardoso, C. Introducción al trabajo de la investigación histórica. Barcelona, 2000. OUR 930 /168

Hernández Sampieri, R.; Fernández Collado, C.; Baptista Lucio, P., Metodología de la investigación, Madrid, 2006. 30 PAR met

Robles Sastre, E. Metodología e investigación: contenidos y formas. Madrid, 2005. OUR 930 /87

Burke, P. Visto y no visto. El uso de la imagen como documento histórico. Barcelona, 2001. Depósito: OUR 8414

Floud, R. Métodos cuantitativos para historiadores. Madrid,1983. OUR 930 /135

Sautu, R. et al., Manual de Metodología. Construcción del marco teórico, formulación de objetivos y elección de la metodología. Buenos Aires, CLASO, 2005.

Topolsky, J. Metodología de la historia. Madrid, 1982.

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia moderna universal				
Materia	Historia moderna universal			
Código	O02G251V01402			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Presedo Garazo, Antonio			
Profesorado	Presedo Garazo, Antonio			
Correo-e	antonio.presedo@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento e comprensión dos caracteres específicos, principais acontecementos e transformacións da civilización e sociedade da Idade Moderna, prestando especial atención á realidade europea sen renunciar ao estudo comparado doutras civilizacións e culturas.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
C12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
C14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada
C22	Coñecemento da historia universal
D1	Capacidade de análise e síntese
D3	Capacidade de organización e planificación
D7	Capacidade de razoamento crítico
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
D15	Sensibilidade cara temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia	A1 A3	B2	C12 C14 C16	D7
Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	A2 A5	B2	C16 C22	D1 D7 D15
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	A3	B2	C12 C14 C16 C20	D7 D11
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	A5		C16 C20 C22	D1 D3
Elaboración de traballos básicos e de iniciación	A3 A5		C16 C20 C22	D1 D3 D7

Contidos	
Tema	
1. Bases estruturais	1.1. A demografía europea do Antigo Réxime. 1.2. Os sectores económicos da Europa do Antigo Réxime. 1.3. A sociedade europea do Antigo Réxime. 1.4. O pensamento económico na Europa Moderna.
2. Cultura e mentalidades	2.1. Humanismo e reformas relixiosas. 2.2. Cultura e ciencia do Barroco á Ilustración. 2.3. Cultura popular e mentalidades (ss. XVI-XVIII).
3. Política e relacións internacionais	3.1. O pensamento político moderno e as novas correntes. 3.2. As monarquías europeas e as relacións internacionais no século XVI. 3.3. A crise das monarquías absolutas e as relacións internacionais no século XVII. 3.4. O Despotismo ilustrado e os conflictos dinásticos do setecentos. Reacción e revolución.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Sesión maxistral	24	30	54
Seminarios	4	16	20
Traballos tutelados	5	14	19
Traballos de aula	4	10	14
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Titoría en grupo	4	0	4
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	4	20	24
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	2	6	8
Probas de autoavaliación	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións orientadas a presentar o programa da materia, así como a tomar contacto e obter información das competencias, intereses e motivacións do alumnado co fin de articular a docencia para unha aprendizaxe máis eficaz.
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento de actividades relacionadas coa mesma.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo intensivo sobre un tema ou serie de temas do programa que pode requirir a lectura e manexo de bibliografía, dar resposta a preguntas dirixidas, etc. orientados a fomentar o debate e a participación activa do alumnado.
Traballos tutelados	Elaboración e presentación de traballos feitos polos alumnos de forma individual ou en grupo.
Traballos de aula	Actividades encamiñadas á resolución de exercicios prácticos relacionados cos contidos da materia.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Titoría en grupo	Seguimento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia así como dos traballos e exercicios prácticos requeridos ós alumnos.

Atención personalizada	
Metodoloxías	**Descrición**
Seminarios	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas relacionadas coas lecturas de materiais bibliográficos e as súas preguntas guía que se van tratar nos seminarios. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Traballos tutelados	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas que lle podan xurdir ó alumnado mentres leva a cabo a elaboración de ditos traballos tutelados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).

Traballos de aula	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Titoría en grupo	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas sobre os contidos teóricos e as actividades prácticas da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Sesión maxistral	A avaliación farase mediante a realización de dúas probas escritas que incluirán: preguntas de resposta longa ou desenvolvemento, algunhas de resposta curta e unha proba práctica. Para superar a materia será preciso acadar en cada unha de ditas probas unha cualificación de 5 puntos. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia ii. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias iii. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	60	A1	B2	C14 C16 C20 C22	D1 D11 D15
Seminarios	Presentación e análise crítica dos materiais traballados mediante a participación activa do alumno nos debates e discusións. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	7.5	A2 A3		C12 C20 C22	D1 D3 D11
Traballos tutelados	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme os criterios establecidos, dos traballos requiridos. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas ii. Elaboración de traballos básicos e de iniciación	15	A3	B2	C14 C16 C20 C22	D1 D3
Traballos de aula	Presentación e entrega, conforme os criterios establecidos, dos materiais elaborados nas sesións prácticas. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Elaboración de traballos básicos e de iniciación	7.5	A2 A3			D1 D3 D11
Probas de autoavaliación	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	10	A2 A5		C16 C22	D3 D11

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os/as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios e liña, etc.).

O estudante deberá cumplir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos/as os/as alumnos/as matriculados/as na materia teñen dereito a realizar o examen final, no que serán avaliados/as dos contidos do programa (artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Os/as alumnos/as que non se poidan acoller á modalidade presencial, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita na que se incluirán preguntas teóricas ou de desenvolvemento relativas ós conceptos básicos da mesma, xunto cunha pregunta práctica, que suporá o 70% da súa cualificación final. O 30% restante será completado a través dun traballo obrigatorio sobre os contidos do programa da materia, a convir co docente, que os/as alumnos/as deberán entregar como data límite na fixada para a realización da mentada proba escrita.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

. Fontana, J. (ed), *Historia Universal Planeta.* vol. 6 a 10, Barcelona: Planeta, 1992-1994, OUR 94"15/17" /735

. Rivero Rodríguez, M., *Diplomacia y relaciones exteriores en la Edad Moderna, 1453-1794*, Madrid: Alianza, 2000. OUR 94"15/17" /86

. Rudé, G., *Europa en el siglo XVIII. La aristocracia y el desafío burgués*, Madrid: Alianza, 1978. Depósito: OUR 8799

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia: Metodoloxía da historia/O02G251V01401

Outros comentarios

Recoméndase cursar as materias Historia Moderna de España e Historia moderna de Galicia que se irán incorporando ó plano de estudos nos cursos vindeiros.
Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia contemporánea universal				
Materia	Historia contemporánea universal			
Código	O02G251V01403			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Juana López, Jesús de			
Profesorado	Juana López, Jesús de			
Correo-e	jjuana@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da Humanidade ao longo da Idade Contemporánea en perspectiva diacrónica, con especial atención á realidade europea sen renunciar ao estudo comparado doutras civilizacións e culturas.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
B2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
C14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado
C20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada
C22	Coñecemento da historia universal
D1	Capacidade de análise e síntese
D3	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D8	Compromiso ético e responsabilidade social
D11	Capacidade de aprendizaxe autónoma

Resultados de aprendizaxe			
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia	A1	C14 C22	
Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	B2		D1
Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada		C20	
Elaboración de traballos básicos e de iniciación			D1 D3 D4 D8 D11

Contidos	
Tema	
1. A era das revolucións. Capitalismo e imperialismo.	1.1. As transformacións económicas: formación do capitalismo 1.2. As transformacións políticas. O modelo liberal. 1.3. As transformacións sociais. Sociedade de clases e movemento obreiro 1.4. A expansión colonial e o imperialismo. 1.5. Os grandes Estados europeos no século XIX. China e Xapón.
2. As grandes tensións da primeira metade do século XX.	2.1. As relacións internacionais ata 1914. A Primeira Guerra Mundial 2.2. Socialismo, Democracia e Totalitarismo. 2.3. Economía e sociedade na etapa de entreguerras. 2.4. As grandes potencias europeas. O mundo extraeuropeo. 2.5. As relacións internacionais no período de entreguerras e a Segunda Guerra Mundial.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Titoría en grupo	6	0	6
Traballos de aula	5	5	10
Traballos tutelados	10	20	30
Sesión maxistral	22	45	67
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Actividades introdutorias	1	0	1
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	3	22.5	25.5
Probas de resposta curta	1	7.5	8.5
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Titoría en grupo	Sesións dirixidas ao seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, a preparación das actividades e probas de avaliación e a realización dos traballos en grupo. Dentro deste apartado contemplase a "Atención Personalizada" para a docencia non presencial.
Traballos de aula	Actividades orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistrais que inclúan a resolución de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos.
Traballos tutelados	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusablemente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Sesión maxistral	Explicación dos contidos da materia polo profesor
Eventos docentes e/ou divulgativos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Actividades introdutorias	Sesións orientadas a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses.

Atención personalizada	
Metodoloxías	**Descrición**
Titoría en grupo	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recusos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (FAITIC, uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. NON PRESENCIAL: Curso Virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (FAITIC, uvigo).
Traballos de aula	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios. O seguimento realizarase a través dos seguintes recusos: ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. NON PRESENCIAL: Curso Virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (FAITIC, uvigo).
Traballos tutelados	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, seguimento do proceso de elaboración dos traballos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recusos: ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. NON PRESENCIAL: Curso Virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (FAITIC, uvigo).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballos de aula	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos indicados. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias. Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada.	5	B2 C20 D1
Traballos tutelados	Presentación e entrega, na data sinalada dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a presentación formal do mesmo. Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación	25	D1 D3 D4 D8 D11

Sesión maxistral	Valoraranse os coñecementos teóricos da materia, a estruturación de ideas e a precisión e claridade expositiva a través de dúas probas de avaliación correspondentes, cadansúa, a cada un dos dous grandes temas-bloque do programa e que incluirán tanto probas de resposta curta como longa ou de desenvolvemento e comentarios de textos, mapas e gráficas. Para superar a materia será preciso acadar, en ambas as dúas probas, unha cualificación de cando menos 5 puntos. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias, Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada.	60	A1 B2 C14 D1 C20 C22
Outras	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización e presentación de tarefas establecidas nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, titorías e outras actividades. Para o seu control é imprescindible que o alumnado estea dado de alta e teña cubertos os seus datos de perfil no curso virtual da materia (Moodle) antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacónica da Historia	10	C14

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.
Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).
O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.
Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua examinaranse de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico que implique o manexo dunha fonte histórica propia da materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final. Este último suporá o 70% da nota final e o traballo práctico o 30%.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA BRIGGS, A. e CALVIN, P., Historia Contemporánea de Europa, 1789-1989, Barcelona, Crítica, 2004. CASASSAS, J. (coord.), La construcción del presente. El mundo desde 1848 hasta nuestros días, Barcelona, Ariel, 2005. GINER, S. Historia del pensamiento social, Barcelona, Ariel, 2008. GRUPO GÁNDARA, Cadernos de Historia do Mundo Contemporáneo, Vigo, Ed. Xerais, 1994-97. HOBSBAWM, E., Historia del Siglo XX. 1914-1991, Barcelona, Crítica, 2008. JUANA, J. de e PRADA, J., Historia do Mundo Contemporáneo(1870-1945), Vigo, Ser. Pub. Universidade de Vigo, 2002. MORALES LEZCANO, V. e de la TORRE GÓMEZ, H. (coords.), Historia Universal Contemporánea, Madrid, CEURA, 1997. NERÉ, J. (dir), Historia Contemporánea, Barcelona. Labor, varias eds. PALACIOS BAÑUELOS, J. L., Manual de Historia Contemporánea Universal, Madrid, Dilex, 2006, 2t. PALMER, R. e COLTON, J., Historia Contemporánea, Madrid. Akal (varias eds.). PAREDES, J., (Coord.), Historia Universal Contemporánea, Madrid, Ariel, 1999, 2 t. VILLARES, R., e BAHAMONDE, A., El Mundo Contemporáneo. Siglos XIX-XX, Madrid, Taurus, 2001. BIBLIOGRAFÍA ESPECÍFICA Remítese aos manuais citados na bibliografía básica para a listaxe de bibliografía temática actualizada.

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia da arte medieval				
Materia	Historia da arte medieval			
Código	O02G251V01404			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Barriocanal López, María Yolanda Domínguez López, Ángel			
Profesorado	Barriocanal López, María Yolanda Domínguez López, Ángel			
Correo-e	barriocanal@uvigo.es adominguez@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Proporcionar ao estudante o coñecemento das principais manifestacións artísticas da Idade Media europea, iniciándose ao tempo nas diferentes correntes metodolóxicas para a súa comprensión e análise			

Competencias	
Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais
C24	Conciencia crítica das coordenadas espazo-temporais da Historia da Arte
C25	Visión diacrónica xeneral da Historia da Arte Universal
C28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte
C29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia
C31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
C32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Aplicación dos coñecementos
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecemento da Historia da Arte Xeral como proceso complexo, aberto e discontinuo a partir da compartimentación do tempo histórico en diversos períodos.	A3 A5	B2	C24 C25 C29	D1
Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	A2 A3	B2	C24	D7
Lectura da obra de arte da Idade Media como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.	A4	B2	C25 C28	D2 D5
Capacidade para a interpretación da obra de arte nos diferentes períodos de estudo dende unha perspectiva metodolóxica múltiple.	A2 A4		C31 C32	D2

Contidos
Tema

1. O prerrománico	1.1. Arte paleocristián: frescos catacumbarios e imaxes en pedra. Arquitectura eclesial. 1.2. Arte bizantino en Constantinopla e Rávena. 1.3. Arte occidental na Europa das invasións
2. O Románico	2.1. O mosteiro medieval. Igrexas de peregrinación: arquetipo dun estilo. O templo románico. 2.2. A escultura románica. 2.3. A pintura románica
3. O Gótico	3.1. A arquitectura gótica nos séculos XII e XIII: cisterciense, cartuxana e mendicante. A Europa das catedrais. 3.2. A escultura gótica. 3.3. A pintura gótica: estilos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Sesión maxistral	18	30	48
Saídas de estudo/prácticas de campo	5	10	15
Traballos tutelados	10	30	40
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Seminarios	4	0	4
Titoría en grupo	5	3	8
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	20	22
Traballos e proxectos	3	7	10
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións previas, orientadas á presentación do desenvolvemento da materia e de toma de contacto cos estudantes
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co emprego de medios audiovisuais, por parte do profesor, dos contidos teóricos da materia
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividades desenvolvidas nun contexto externo á contorna académica universitaria relacionadas co ámbito do estudio da materia (visitas a institucións museísticas, colección de arte, monumentos, etc.)
Traballos tutelados	Metodoloxía deseñada para promover o aprendizaxe autónomo dos estudantes, baixo a tutela do profesor, na realización de traballos individuais sobre aspectos vinculados ás manifestacións artísticas da Idade Media
Eventos docentes e/ou divulgativos	Asistencia a eventos docentes e/ou divulgativos programados
Seminarios	Sesións centradas en debates sobre temas patrimoniais de actualidade, relativos ós contidos da materia
Titoría en grupo	Asesoramento, seguimento e orientación no proceso de execución dos traballos tutelados a realizar polo estudante así como das probas de avaliación.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A atención personalizada consistirá na orientación e resolución de dúbidas plantexadas na realización dos traballos. O seguimiento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (Faitic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Aula e-meeting (enlace FaiTic).
Titoría en grupo	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas de avaliación escritas. O seguimiento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic)

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Sesión maxistral	A sesión maxistral será avaliada mediante unha proba escrita de resposta longa. Para superar a materia, é necesario acadar nesta proba unha cualificación mínima de 3 puntos (sobre os 6 do total). Con elo o alumno dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecer as manifestacións artísticas medievais como resultado dun complexo proceso.	60	A3 A5	B2	C24 C25 C29	D1
Traballos tutelados	Os traballos tutelados serán avaliados unha vez expostos na aula, e entregados na Plataforma Moodle. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Interpretación das obras de arte no período de estudo desde unha perspectiva metodolóxica múltiple.	20	A2 A4		C31 C32	D2
Seminarios	Os seminarios sobre aspectos patrimoniais relativos á materia serán avaliados tendo en conta a intervención do alumno nos debates e a entrega duna memoria da actividade a través da plataforma Moodle. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Facer a lectura das obras de arte como documento excepcional do pasado.	10	A4	B2	C25 C28	D2 D5
Outras	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a asistencia e participación do alumnado en foros, debates, etc. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Aplicar os coñecementos e demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos a resolución de problemas	10	A2 A3 A4 A5			

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledoncencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirán acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguemento individualizado da participación do alumno a través da TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc..).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación contínua. Asimesmo deberá acudir ás probas que o docente considere imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á modalidade presencial serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% desta.Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a ser avaliados mediante un exame final (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo).

Bibliografía. Fontes de información

BARRAL E ALTET, X, **La Alta Edad Media. De la antigüedad al año 1000**, tASCHEN,

BECKWITH, J, **El arte de la Alta Edad Media: carolingio, otónico, románico**, Destino,

BECKWITH, J., **Arte paleocristiano y bizantino**, Cátedra,

BRUYNE, E., **La estética de la Edad Media**, Visor,

DUBY, G., **La época de las catedrales**, Cátedra,

ETTINGHAUSEN, R., **Arte y arquitectura del Islam, 650-1250**, Cátedra,

JANSON, H. W., **El arte de la Edad Media**, Alianza,

RAMIREZ, J. R., **La Edad Media**, Alianza,

SCHLOSSER, J., **El arte de la Edad Media**, Gustavo Gili,

WILIANSON, P., **Escultura gótica. 1140-1330**, Cátedra,

YARZA, J., **Baja Edad Media: los siglos del gótico**, Sílex,

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será

ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Arqueoloxía aplicada				
Materia	Arqueoloxía aplicada			
Código	O02G251V01405			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Losada, Fermín Emiliano			
Profesorado	Pérez Losada, Fermín Emiliano Valle Abad, Patricia			
Correo-e	fermin@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudio da cultura material europea desde a Protohistoria ata a Angüidade Tardía, con especial atención ao periodo clásico e ao ambito xeográfico da Península Ibérica.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares
C18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D2	Aplicación dos coñecementos
D5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
D7	Capacidade de razoamento crítico
D9	Traballo en equipo en diversos contextos

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas	A1	B3	C18	D2
Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral	A3	B6	C23	D7
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	A4	B3	C18	D5 D9

Contidos	
Tema	
1. Arqueoloxía Protohistórica no Mediterráneo	1.1. O mundo fenicio-púnico 1.2. A cultura ibérica peninsular 1.3. A cultura castrexa peninsular
2. Arqueoloxía Grega	2.1. A cidade e o urbanismo. Expansión colonial. Arquitectura pública civil e relixiosa. Necrópoles e construccións domésticas 2.2.Plástica maior: estatuaria e relevo. Pintura e mosaico. 2.3. O universo cerámico grego: producción, tipoloxía, funcionalidade e iconografía.

3. Arqueoloxía Romana e tardoantiga	3.1. Construcción e arquitectura. Arquitectura pública, privada e funeraria. Cidades e urbanismo: Roma e outras cidades provinciais. 3.2. O exército e os seus asentamentos. A paisaxe rural: parcelarios, vías de comunicación, enxeñaría hidráulica, poboados e casas de campo 3.3. Estatuaria, relevo, pintura e mosaico. O universo cerámico (produccións, tipoloxía) e outras artes suntuarias e industriais (vidro, metais) 3.4. Necrópoles e arquitectura cultural paleocristiana. Escultura, relevo e mosaico.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Saídas de estudo/prácticas de campo	8	12	20
Presentacións/exposicións	2	8	10
Seminarios	13	22	35
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Sesión maxistral	15	15	30
Probas de tipo test	2	20	22
Outras	0	1	1
Informes/memorias de prácticas	0	6	6
Traballos e proxectos	8	16	24

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Saídas de estudo/prácticas de campo	Viaxe de estudios para observación e estudio directo de xacementos e materiais arqueolóxicos tratados nas clases teóricas. Está prevista unha saída de tres días de duración ao ámbito próximo (ca. 500 kms. a partir de Ourense) durante o mes de maio.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado, de maneira individual ou en grupo reducido (2-3 persoas), dun dos subtemas específicos tratados nos seminarios, a xeito de sesión maxistral para o resto dos seus compañeiros. A exposición deberá apoiarse en medios audiovisuais (PowerPoint ou similar) e deberán entregar asemade o guión da exposición por escrito.
Seminarios	Actividades desenvolvidas en grupo reducido, enfocadas ao traballo en profundidade sobre algúns subtemas específicos do temario a acordar co profesor.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas desde o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo. Esta exposición abranguerá alomenos dous tercios do temario.

Atención personalizada

Metodoloxías	**Descrición**
Sesión maxistral	Resolución de dúbidas sobre os contidos expostos nas sesións maxistrais. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento na aula (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial).
Saídas de estudo/prácticas de campo	Información e asesoría personalizada sobre a viaxe de estudos arqueolóxicos que teña lugar durante o curso. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento na aula e nos seminarios (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial)
Probas	**Descrición**
Informes/memorias de prácticas	Resolución de dúbidas e seguimento personalizado na programación, organización, desenvolvemento e exposición do traballo práctico (subtema específico tratado nos seminarios) que deben realizar os alumnos, individualmente ou en grupo reducido. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento nos seminarios (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial)

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Saídas de estudo/prácticas de campo	A viaxe de estudios será avaliada, amáis de pola asistencia, mediante a entrega dunha breve memoria de prácticas. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas" e "Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral"	10	A3 B6 C18 D7
Presentacións/exposicións	Os contidos tratados nos seminarios serán avaliados mediante a presentación/exposición por parte dos alumnos, a xeito de clase maxistral, do subtema especifico elixido. Valoraránse os contidos e metodoloxía da propia exposición, así como a entrega dun guión por escrito. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas"	15	A4 B3 C18 D9
Seminarios	Os contidos tratados nos seminarios serán avaliados mediante a presentación/exposición por parte dos alumnos, a xeito de clase maxistral, do subtema especifico elixido. Valoraránse os contidos e metodoloxía da propia exposición, así como a entrega dun guión por escrito. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas"	25	A4 B3 C18 D9
Sesión maxistral	Os contidos presentados nas sesións maxistrais serán avaliados mediante unha proba de resposta curta (exame tipo test). Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas" e "Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral"	40	A1 B3 C23 D2 D5
Outras	Participación activa nas clases teóricas e prácticas, tanto sexa na modalidade presencial como na semipresencial (seguimento da materia a traveso do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle). Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas" e "Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral"	10	C23 D5 D7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a traveso do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a traveso das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Asimesmo deberá acudir ás probas que o docente dispoña como imprescindibles.

Para aprobar a materia (e facer media ponderada coa avaliación das prácticas) é preciso obter no exame unha nota igual ou superior ós 4 puntos. Tamén será preciso ter presentado alomenos un tercio das actividades prácticas.

Todo o alumnado ten dereito a ser avaliado mediante unha proba de avaliación final. Para aqueles estudantes que non poidan acollerse á modalidade presencial, consistirá nun exame dos contidos da sesión maxistral (50%) e mais na entrega de sendos traballos escritos, ún deles bibliográfico sobre calquera subtema específico do temario (40%) e o outro consistente nun breve informe sobre algún xacemento arqueolóxico que visiten pola súa conta (10%). O tamaño, contido e outras condicións destes traballos serán acordadas previamente co profesor da materia. Idénticas condicións rexen para a segunda convocatoria.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

GUIRAL PELEGRIN, C.; ZARZALEJOS PRIETO, M. (2005): *Arqueología I (Arqueología de Egipto y del Próximo Oriente. Arqueología del Egeo. Arqueología de Grecia)*, UNED, Madrid. OUR 902 /420 v.1

GUIRAL PELEGRIN, C.; ZARZALEJOS PRIETO, M. (2005): *Arqueología I (Arqueología de Roma)*, UNED, Madrid. OUR 902 /420 v.2

ZARZALEJOS PRIETO, M.; GUIRAL PELEGRIN, C. (2010): *Historia de la cultura material del mundo clásico*, UNED, Madrid.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

AA.VV. (1993): *La ciudad hispanorromana,* Barcelona. OUR 931 /223

AA.VV. (1999): *Hispania: el legado de Roma,* Madrid. OUR 931 /494

ADAM, J. P. (2002): *La construcción romana. Materiales y técnicas,* León. OUR 72 /178

ALVAR, J. (Dir) [2008]*; Entre Fenicios y visigodos: la historia antigua de la Península Ibérica,* Madrid. La esfera de los libros. OUR 931 /712

AUBET SEMMLER, Mª.E. (2007): *Tiro y las colonias fenicias de Occidente*. Edición ampliada. Barcelona. Crítica. OUR 903 /429

BENDALA, M. (2004): *Tartesios, íberos y celtas. Pueblos, culturas y colonizadores de la Hispania Antigua,* Madrid. OUR 931 /588(A)

BLAS CORTINA, A.; VILA VALDÉS, A. (Eds.) (2002): *Los poblados fortificados del noroeste de la península Ibérica. Formación y desarrollo de la cultura castreña,* Coloquios de arqueología en la cuenca del Navia, Navia. OUR 902 /221

COPPA, M. (1981): *Storia dell'urbanistica : le etta ellenistiche,* Roma. OUR 911.3 /266

FERNANDEZ CASADO, C. (1983) *Ingeniería hidráulica romana,* Madrid. Depósito: OUR 34374

GARCIA y BELLIDO, A.(1985) *Urbanística de las grandes ciudades del mundo antiguo,* Madrid. Depósito: OUR 38550

GONZÁLEZ GARCÍA, F.J. (Coord.) (2007); *Los pueblos de la Galicia Céltica,* Madrid. OUR 903 /418

GROS, P. (1996-2001) *L 'Architecture romaine* du *début* du *IIIe siecle av.* J: C. *a la fin* du *Haut Empire I.* Les *Monuments publics, II.Maisons, palais, villas et tombeaux*, Paris. OUR 72 /21

GROS, P.; TORELLI, M. (1992) *Storia dell' urbanística: il mondo romano,* Roma-Bari. Depósito: OUR 38575

PRADOS MARTÍNEZ, F. [2007]; *Los Fenicios: del monte Líbano a las columnas de Hércules.* Madrid. Marcial Pons Historia. OUR 931 /643

VV.AA. (1981-1985) *Enciclopedia dell'Arte Antica. Atlante delle forme Ceramiche. I. Ceramica fine romana nel bacino Mediterraneo (Medio eTardo Impero),* Roma. OUR 902 /201

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Teoría e método da arqueoloxía/O02G251V01204

Outros comentarios

Os alumnos deberán estar dados de alta e co seu perfil editado na plataforma de teledocencia Moodle (acceso via FaiTic). Nesta plataforma incluirase información detallada e adicional sobre contidos e actividades da materia, proporcionándose igualmente outro tipo de recursos docentes (material audiovisual, documentos, enlaces, foros etc.).

Materia impartida polos profesores Fermín Pérez Losada (teoría) e Patricia Valle Abad (prácticas).